העם

אבל הסוס מת

היה היה איכר פיקח שעלה בלבו רעיון גאוני: האכילה היא מנהג פסול שיש להיגמל ממנו. הוא החליט לעשות נסיון ראשון בסוסו, שמזונו עלה בכסף רב. מדי יום הפחית את מנת המזון של הסוס בשעורה אחת.

אחרי ימים רבים התקרב אל היום הגדול בו היה הסוס מתקיים גם בלי שעורה אחת. החלום הגדול עמד להתגשם. אולם האיכר היה ביש מזל. הנסיון הגדול הוכשל ע"י תקלה קטנה. ביום האחרון קרה אסון מצער, כאילו להרגיז, והסוס מת.

חבלי נסיסה. ממשלת ישראל תיכננה תכנית דומה ביחס לחדוות החיים של אזרחיה. מזה ארבע שנים חיסלה בזה אחר זה כל מניע לעבודה פוריה, לרצון היצירה. היא סתמה לפניו כל דרך של נופש, של בידור, של הנאה — והיא לא נתנה במקומם שום אידיאל שידרבן אנשים פשוטים למאמץ. במקום כוח עליון שמזה של הגרמנים באה הסיסמה כוח עליון עצמת־נפש.

כפיית חוק השבת על אזרחי ישראל (ראה ריפורטאז') לא היתה אלא שעורה נוספת. אולם הסוס — המוראל הציבורי — כבר היה נתון בחבלי גסיסה אחרונים.

הילד צעק „זאב!"

עוד אי אפשר להעריך את עוצמת הנזק שנגרם למדינה על־ידי מעשה־הטריור הציבורי שהפך חוק המדינה בדמות חוק השבת.

הוא הרס בן לילה את פרי כל המאמצים הסובלניים, שנעשו משך שנים, לקרב [illegible] המשטרה אל הציבור, אף כי השוטרים [illegible] בעצמם את התפקיד שהוטל עליהם. לע[illegible] זאת לא נפגע המגננון של משרד התח[illegible] — הביורוקראטיה שלו היה שנואה על[illegible] הגים והקהל גם לפני כן, במידה שאי־א[illegible] היה כמעט להוסיף עליה.

החוק הרס את אימון הציבור בדי[illegible] הממשלה על חסכון הדלק. גם האזרח [illegible] טומטם ביותר הבין כי כאן נעשה [illegible] ציני בסיסמה זו. ילד הצועק „זאב [illegible] להוליך שולל את הבריות, אין מאמ[illegible] עקותיו גם כשהזאב מופיע באמת.

גיבור השבוע היה, באופן בלת[illegible] די, נהג־המונית. הטכסיס הגאוני [illegible] יום הששי והשבת כ„ימי־פינקס" למונ[illegible] העמיד את שר־התחבורה במצב מכריח לח[illegible] להתחנן לפני [illegible] שבת. שביתת־ [illegible] ביטוי עליון [illegible] כי היה ברור [illegible] נטרסים שלהם, [illegible] אהדת ההמונים

[illegible] אמתי של הש[illegible] מתן יד חופשית [illegible] על הכסף" שתי

[illegible] לוטין את השואה ה[illegible] קרבת, שהממשלה תצ[illegible] ת עבורה ואשר כל עי[illegible] שו לה מאמרים ראשיים, [illegible] את שנאת ההמונים לשות[illegible] א עליו ממילא.

השיכון העממי: בלוף אמריקאי לדוגמה?

35000 איש הכניסו ידיהם לכיסיהם, הוציאו מאה לירות כל אחד, מהרו אתו לתחנת הרישום הקרובה ביותר על מנת להרשם לשיכון העממי. התנאים, כמו שפורסמו בעלון ההסברה שפקיד דחף לידיהם תמורת כספם, היו טובים מלהאמין בהם. לא רק שמשרד העבודה קיבל על עצמו להקים 48000 יחידות דיור תוך ארבע השנים הקרובות, אלא צירף גם סיסמת מסחר אמריקאית מובהקת: „כספך בחזרה במקרה של אי־שביעות רצון!" (בתוספת 2½% רבית.)

תקות האלפים שנוהגים לעבור באדישות ליד שלטי דירות המותררות התלקחו כשלהבת. משפחות שמזמן השלימו עם גורלן בצורת גגות דולפים, קירות לחים ותריסר מיטות בחדר של ארבע על ארבע הזדרזו להרשמה. תמורת 100 ל"י החזיקו בידיהן, שחור על גבי לבן, את ההבטחה הגדולה ביותר שאיזו ממשלה שהיא נתנה אי־פעם לנתיניה בשטח השכון: 12000 יחידות דיור לשנה, דירות בנות 2½ חדר, חדר־סינה במטבח ומים חמים באמבטיה, כל זה במחיר של 2400 ל"י (כולל חלק ניכר כמשכנתא ממשלתית).

לא היו רבים בין החותמים, שטרחו לדפדף בעלון, וגילו בעמוד 2, כסעיף אחרון של היסורות הכללים, את המשפט שבשבר את ההתפתחות העתידה לבוא: מחיר הדירה עלול להשתנות, לעלות או לרדת, בהתאם לעלייה או לירידה בשכר העבודה, בהוצאות ההובלה או במחיר החומרים.

חשבון ישר של מאה אחוז

הודעה מס' 1 מטעם מחלקת השיכון העממי במשרד העבודה, שנשלחה למועמדים בדואר, בערך שנה אחר שנרשמו, גילתה להם כי אמנם השתני המחירים. ולאו דוקא לטובה. את ההודעה פתח הפסוק המגיחך במקצת אחר שתיקה של שנה שלמה, „בדעתנו לעמוד בקשר הדוק עם המועמדים לשיכון העממי". מכאן עבר ישר לעניין. הממשלה נאלצה, עקב ההתיקרות הכללית, להעלות את מחיר יחידת הדיור מ־2400 ל־4800 ל"י בשפלה, עם תוספת (קטנה) בסביבת ירושלים.

ההקלה היחידה שאפשר היה למצוא בחוזר היתה מבחינה מטמטית: חשבון ישר של 100% תוספת על מה שנדרש המועמד לשלם עם הרשמו. בעלון לא ציינה השואה יחסית להתיקרות עבודה, הובלה וחמרים שלא הגיעה, אפילו במחירות האינפלציה של השנה הזאת, לאותו אחוז. כן עבר משרד העבודה בשתיקה על העובדה כי דירות פרטיות התייקרו באותה תקופה רק ב־25%, שיכונים מפלגתיים, כגון ותיקי ההסתדרות, ב־60%.

בעלי התקות מלפני שנה התפרצו בזעקת־גזל. למעשה, אם להסתכל על הודעה מס' 1 המאכזבת בהגיון קר, לא לקחו מהם כלום. את כספו יכול כל מועמד להוציא בכל עת בתוספת של 2.500 ל"י רבית. כן הרוויח עשר לירות מלוזה חובה, כיוון שכספו נמצא בקופת משרד האוצר בזמן החלפת השטרות. בכל זאת חשב האוזח שרומה. מודעות הענק בנות העמוד של מר מוזר בדבר שיכוניו שהופיעו בזמנו ברוב עיתוני הארץ ולא שולמו עד היום הזה, עלו לנגד עיניו.

מוזר נעלם משמי הארץ בהשאירו אחריו ישוב עם פה פעור, שלא היה רגיל שיטפלו בו בשיטות אמריקאיות. כעת חששו שנפלו קרבן לפרשה דומה. עיתוני האופוזיציה לא נתנו למציאה לחלוף. הם לא שכחו להזכיר למאוכזבים כי קראו לתכנית בזמנה „תעמולת המפלגה השלטת". טעותיהם קבלו ביסוס נוסף, כשדייר הדירה הצפופה והרטובה שתקותיו התיקרו בן־לילה במאה אחוז ובמקרים רבים יצאו משטח אפשרויותיו, נזכר ביום הולדתו של רעיון השכון העממי: ערב הבחירות לכנסת, עת יצרה כל מפלגה, לפי יכולתה, חכה טעימה ככל האפשר לדוג דגים מצביעים.

במקום פינה, שת"ים וחצי לירות

ברור כי התכנית באמת הוסלה לחלל כדלק לבחירות. הוכרו על השיכון העממי בלי שום תכנית, בלי חמרים ובלי קרקע. התקוה היחידה לעמוד בהבטחה, היתה סמונה, בצורה שהפכה מסורתית בארץ, בנס שיתחולל. אך התכנית שגתה בפרט אחר: הממשלה, שהסתבכה ברשת שהוציאה אותה לדוג קולות, לא יכלה ולא העיזה לסגת מתכניתה, להשאיר מאחוריה 35000 מאוכזבים.

השיכון העממי — עד גבי הניר
בין קירות לחים, תריסר מיטות וגגות דולפים. התלקחו כשלהבת תקוות אלפים.

משרד העבודה, שהחל שובר את ראשו כיצד להגשים את ההבטחה אחרי שניתנה, מוכן היום לעבור את הקיר האטום של מצב כלכלי ביש, אפילו עם הראש קדימה. גם עם העלת מחיר הדירה אין משרד העבודה מאושר. כמובן שאין הוא מצטער על עזיבת 3000 מהמועמדים, מספר שעדיין גדל, כשמתקרב היום האחרון של תשלום ארבע מאות הלירות הנוספות על תשלום ההרשמה.

קשה להאמין, שמשרד העבודה לא היה מחזיר ברצון רב את הרבית של 2.500 ל"י לכל 35000 המועמדים לולא עמדה במבחן הפרסטיז'ה ואולי יותר של הממשלה. משרד העבודה נשאר עם התקוה כי עוד כמה אלפים יקלו על העול בהחליפם סיכוי לפינה משלהם בשתיים וחצי לירות רבית ועם קרוב ל־3¼ מליון לירות ביד שאמרו התחיבות. לא נשארה לו ברירה אלא לשחק במשחק שהוא בעצמו המציא, להראות פנים צוחקות לעניין מר.

אמרה שרת העבודה, גולדה מאירסון: „אנו נסחוב אפילו את הקבצנים באזניהם, בכדי שיגיעו פעם לבית משלהם," התכוונה לזאת, כנראה, בכנות. מצד כמה אנשים במחלקה, שקועים בצרות השיכון עד לאזניהם ומאמינים כנים בהגשמתו על אף הכל, נעשה הכל לרכוש בחזרה את אימון הצבור, שאבד עם הודעה מס' 1.

בן־ציון מילמן, מנהל המחלקה לשיכון העממי, משוכנע שיחלה בשחפת מרוב עבודה וצרות. יוסף גור־אריה, המולך על השיכון בכל איזורי הארץ פרט לסביבת תל־אביב, ונאנח במשרדו הירושלמי המלא אלפי תיקים אישיים של המועמדים, משתדל להלחם בכל יום במאות שיחות כלפוניות בגלל השמועות שפשטו בציבור בדבר השיכון. מצליף גור־אריה: „העסק הוא חד צדדי. אנו התחייבנו בכל. הציבור בכלום." איש משרד עבודה אחר ניסח את צרות משרדו בצורה עוד יותר מוצלחת: „למי ששיקר פעם אחת, אין מאמינים עוד, ואפילו ידבר אמת."

יש להניח, שבמאמץ לרכוש שוב את אימון הציבור ולהוכיח לו כי הפעם מדברים אמת יציעו לאיש הקטן המחכה לביתו, כמה יתרונות. המשכנתא הממשלתית, שנקבעה ל 1400 ל"י מרוח ה 1800 תעלה כנראה ל־2000 ל"י. המועד האחרון להכנסת ארבע מאות הלירות הראשונות נדחה לעוד חודש. את חמש מאות הלירות הנוספות למילוי האלף יצטרכו לשלם רק אלה שיזכו בהגרלה שתיערך בעוד חדשים. בניגוד לשמועות שפשטו, יש להחזיר את המשכנתא רק עם הכניסה לדירה, לעומת זאת יצטרכו לחסוך באחד הבנקים 20 ל"י לחדש, להראות למשרד העבודה את פנקס החסכונות אם יידרש. הקלה אחרונה: את ארבע מאות הלירות שצריך לשלם תוך חודש יקבלו בשטיון הישן, טרם הוחלף הכסף, מתוך הנחה, כי רבים חסכו את הסכום במשך השנה החולפת מאז נרשמו.

משרד העבודה לא יכול היה לתת תשובה לבעייה אחרת: הוראת האוצר, האוסרת על בנקים לתת הלוואות לשיכון. הוראה, השוללת מרבים את האפשרות של ניצול זכויותיהם במקרה שזכו אפילו בהגרלה ואפילו ייבנה אותו מספר יחידות דיור שהתכניות חוזה אותו. מיצדקים חשושותיו של המועמד, שאם ייאלץ לדחות את מועד כניסתו לדירה לשנה נוספת, שוב לא יוכל להשיג את המחיר החדש שיעלה ללא ספק גם בשנים הקרובות.

בלי פרוטקציה, בקליפת השום

למרות כל האכזבות הספקות המרחפות סביב השיכון העממי יש עדיין מספר רב של קופצים, באמצעות ויסמין פ', החל מגולדה עצמה, וכלה בשומר הדלת, מחפשים לא מעטים למצוא דרך להכלל ברשימה שנסגרה לפני שנה. זו הפעם הראשונה, שהפרוטקציות איכזבו בארץ.

משרד העבודה לגמרי אינו להוט להעמים התחייבות נוספת על שכמו, סגר את הרשימה באופן הרמטי, לא מרשה אפילו העברת זכות. העול, המתבטא במחיר הממשי של יחידת הדיור, ושאינו מופיע בעלון ההסברה, הוא 1000 דולאר. עול כבד מדי בתקופה זאת, בכדי להגדילו עוד. זאת תרגיש ללא ספק גם הכנסת, כשתגש לדיון על תקציב הפתוח, שהשיכון העממי הוא חלק ממנו, שרק עם אישורו אפשר היה להניח אבן פינה.

כי ממשלת ישראל, שהטילה את תכנית השיכון העממי לרחוב ערב הבחירות, לא טרחה לקבל מראש את הסכמת הכנסת — אשר בלעדיה כל התכנית אינה שוה כקליפת השום.